
ELHUNYT SZÓNYI ERZSÉBET

(1924-2019)

Szőnyi Erzsébet

I.

A LISZT FERENC ZENEMŰVÉSZETI EGYETEM NEKROLÓGJA*

A Zeneakadémia egykori tanszékvezető tanára 95 évesen, 2019. december 28-án távozott az élők sorából.

Szőnyi Erzsébet 1924. április 25-én született Budapesten. A Szilágyi Erzsébet Leánylíceumban a legendás énektanár és karvezető, Sztojanovits Adrienne tanítványaként szerezte életre szóló benyomásait, emellett magánúton Benczúr Aglája – a híres festő, Benczúr Gyula zongoratanár unokahúga – zongorára, Laurisin Miklós – a Zeneakadémia zeneelmélet-tanára – zeneszerzésre tanította. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán több tanszakon szerzett diplomát; a középiskolai tanárképző (1944/45) és a zongora tanárképző (1945–1947) mellett – ahol Szegedi Ernő és Weiner Leó irányításával tanult – Viski János osztályában végzett zeneszerzés-tanulmányokat (1943–1947), továbbá mély benyomást gyakoroltak rá Kodály Zoltán népzeneórái. Még akadémistaként elkezdett tanítani korábbi iskolájában és a Főiskola gyakorlóiskolájában, majd a Főiskolán oktatta a leendő muzsikusk generációit 36 éven keresztül. 1947-48-ban a párizsi Conservatoire-ban Tony Aubinnél folytatta zeneszerzői tanulmányait, Nadia Boulangernál zongorakíséretet, Olivier Messiaennál esztétikai analízist tanult.

Sokat köszönhetett Kodály Zoltán támogatásának, útmutatásának. A Mester bizalmát jelezte az is, hogy az 1945-46-os tanévben helyettesítőjeként Szőnyi Erzsébetre bízta a népzene tanítását. További tantárgyaiban is szorosan kapcsolódott Kodály útmutatásaihoz: szolfézszt és módszertant tanított, valamint vezette a gyakorlati tanítást is. E meghatározó kapcsolatnak egyik fontos és szélesebb szakmai körben is hatásos eredménye az ötvenes években született A zenei írás-olvasás módszertana című munkája. Az évtizedes gazdag személyes tapasztalat és a zenei készségek általános fejlesztésére vonatkozó kodályi útmutatás a szolfézs keretében találkozott a gyakorlati szempontokat szem előtt tartó, a nyolcvanas években a legmagasabb fok zárókötetével bővített munkában, mely a nemzetközi szakirodalomban is ismert útmutatás.

A különböző tanszakokon (fúvósoktól a zeneszerzésig és a karvezetésig) számos tanítványa szerzett országos, sőt nemzetközi hírnevet. 1960-tól nyugállományba vonulásáig, 1981-ig vezette a Középiskolai Énektanár- és Karvezetőképző Tanszakot. Főiskolai oktatómunkája mellett részt vállalt a magyar zenei nevelési módszerek, a Kodály-koncepció nemzetközi terjesztéséből is. Öt földrész számos országában tartott előadásokat, vezetett tanfolyamokat. A Magyarországra látogató külföldiek képzésében is aktívan részt vett, többek között az Esztergomi Nyári Egyetem keretében általa alapított kurzusokon.

Zeneszerzői életműve szinte minden műfajt felölel, a pedagógiai célú hangszeres és énekes daraboktól a kamarazenéig, a daloktól a zenekari és színpadi alkotásokig. A zenei közéletben is szerepet vállalt: évekig tagja volt az ISME vezetőségének és a Nemzetközi Kodály Társaságnak, valamint társelnöke volt a Bárdos Lajos Társaságnak és a Magyar Kodály Társaságnak.

Szőnyi Erzsébet 1992 óta volt a Magyar Művészeti Akadémia tagja, és 2006 óta a Pittsburgh-i Duquesne Egyetem díszdoktora. Zeneszerzői és zenepedagógiai munkássága elismeréseként 1948-ban Rózsavölgyi-díjat, 1959-ben Erkel Ferenc-díjat, 1993-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje kitüntetését, 1995-ben és 2004-ben Bartók–Pásztory-díjat, 2000-ben Kiváló Művész elismerést, 2001-ben Kodály Zoltán-díjat, 2004-ben Magyar Örökség Díjat, 2006-ban Kossuth-díjat, 2007-ben Magyar Művészetért Kodály Zoltán Emlékdíjat, 2011-ben Prima-díjat, 2014-ben a Nemzet Művésze címet, 2019-ben Budapestért-díjat vehetett át.

II. DR. KUTNYÁNSZKY CSABA OKTATÁSI REKTOR-HELYETTES, TANSZÉKVEZETŐ BÚCSÚSZAVAI*

Szőnyi Erzsébet köszöntése 90. születésnapján, a Zenekadémián. A rektori páholyban az ünneplők között dr. Kutnyánszky Csaba oktatási rektor-helyettes, tanszékvezető
(contzextus.hu, 2014)

Szőnyi Erzsébet professzor asszony halálával a Kodály-koncepció egyik leghitelesebb képviselője, a hazai zenepedagógus-képzés ikonikus alakja távozott közülünk. A megrendüléssel fogadott hír arra is ráébreszt bennünket, hogy Szőnyi tanárnő személyével egy korszak is távolabb került tőlünk, s bár a múltbeli történelem gyarapodik, a jelen vesztesége valamennyiünkben égő nyomot hagy.

Bár életművében a zeneszerzés és a zenepedagógia azonos súllyal volt jelen, saját bevallása szerint zeneszerzéssel csak akkor foglalkozhatott, ha arra maradt ideje. Mégis, művei Messiaen és Kodály hatását is szintetizálva olyan egyéni hangon szólaltak meg, melyek nem csupán valós, járható utat mutattak a fiatalabb zeneszerző-generáció számára is, de mára halhatatlanná nemesültek.

Szőnyi Erzsébet majd egy évszázados jelenléte sosem volt csupán szemlélődő. A Szilágyi Erzsébet Leánygimnáziumtól a Zeneakadémia tanszékvezetői katedrájáig mindvégig fiatalos lendülettel alkotott és tanított. Tehetsége és szakmai tudása olyan elhivatottsággal párosult, melynek révén nem csupán a hazai zeneoktatás megalapozásában töltött be meghatározó szerepet, de kitörölthetetlen nyomot hagyott a kodályi elvek nemzetközi elterjesztésében is. Denise Bacon, a Kodály Center of America zenepedagógiai intézet alapító-

igazgatója egy évtizeddel ezelőtt munkásságának jelentőségét így idézte fel: „Az ő legmagasabb rendű zenei műveltsége, pedagógiai rátermettsége, zeneszerzői tehetsége jelentősen alakította azon szerencsések pályafutását, akik tanítványai voltak, vagy más módon kerültek hatása alá.” Több nyelvre lefordított zenepedagógiai írásai, könyvei a mai napig meghatározó részét képezik a zenetanárok tudás-forrásának.

A zenepedagógia magas minősége iránt mindvégig kérlelhetetlenül elkötelezett, ugyanakkor derűs egyénisége sokunk számára példakép volt. Volt tanítványainak sorsát és életpályáját a diplomaszerezésük után is nyomon követte, ahogyan egy interjúban fogalmazott, az a „szenvedélyévé vált”. De ennél többet is tett, ahogyan Vigh Andrea, a Zeneakadémia rektora a 95. születésnapján elmondott köszöntőjében fogalmazott: „Részben neki köszönhetően váltunk közösséggé mi, akik fontosnak tartjuk a magyar zene, a magyar népzene, a magyar zeneoktatás ügyét”.

Szőnyi tanárnő nemzeti értéként tisztelt életműve követendő példaként áll előttünk, emlékét szeretettel őrizzük.

(*Mindkét búcsúztató forrása: [Zeneakadémia: Nyitóoldal](#))

III. UNGÁR ISTVÁN SZŐNYI ERZSÉBET HALÁLÁRA

Szőnyi Erzsébet otthonában (Magyar Hírlap)

Erzsi néni

- így szólítottam másodéves zeneakadémista koromtól személyesen és levélben egyaránt.

A késztetést az adta, hogy a bizonyos értelemben megközelíthetetlen, szigorú és távolságtartó, önmagával szemben kíméletlenül igényes, méltóságteljes tanárszemélyiség mögül valahogy mégis kikandikált a gondoskodó, a tanítványaira nagyon is odafigyelő pedagógus. Mindig magamon éreztem a szeretetét. A 4-es számú „kuckó” – Erzsi néni birodalma a Zeneakadémián – a szolfézstanítás legmagasabb iskolájának adott otthont.

Szőnyi Erzsébet muzsikus nagyságát nem az én tisztem méltatni, megannyi rangos zeneszerző, zenetudós, kórusvezető sokkal méltóbb erre. A veszteség azonban azonos.

Mint növendéke érzékeltem azt a titokzatos, ám jóleső, tekintélyes bölcsességet, amely jellemezte őt. Erzsi néni ritkán nevetett, de abban a felszabadult nevetésben annyi melegség volt, hogy feledtette az amúgy kimért, elvárásaiban a végletekig következetes és kérlelhetetlenül alapos tanáregyéniséget. Az órájára felkészületlen növendék bizonyosan pórul járt.

A jó sors összehozott Erzsi nénivel több, mint 20 évvel a diplomám után is. Hét évet töltöttem óraadóként a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskolában, amelyet ifj. Sapszon Ferenc karnagy úr hozott létre. Valamennyi érettséginek Erzsi néni volt az elnöke. Jobban izgultam tanárként, mint a szolfézsvizsgákon, de ő olyan barátsággal, megértéssel, annyi biztatással fordult felém, hogy kezdeti izgalmam hamar feloldódott és a továbbiakban ünnepnek számított az általa elnökölt érettségi. Kollegának tekintett engem s ez alaposan zavarba ejtett.

Jelen voltam 2011. november 2-án azon a döbbenetes hatású hangversenyen a Váci utcai templomban, ahol a Liszt Ferenc kórus Farkas Mária vezetésével megszólaltatta Szőnyi Erzsébet Requiemjét, amelyet elhunyt fiai és férje emlékének szánt. Ez a megrendítő hangverseny engedett tiszteletet parancsoló tartása mögé látni.

Évek óta írok kisebb-nagyobb cikkeket a Parlandónak. Amikor Kodály Zoltán valamelyik alkotását elemeztem, a kéziratot minden esetben elküldtem Erzsi

néninek. Ő mindegyikre kézzel írt levélben válaszolt. Nem fukarkodott a dicséretekkel, amelyeket legértékesebb kitüntetéseimként őrzök.

Szép magas kort kapott az élettől, hiánya mégis nehezen elfogadható. Annál inkább, mert még az utolsó időkben is komponált és segített pótolhatatlan tanácsaival a hozzá fordulóknak.

Egy örökre felejthetetlen élményemről szeretnék végül beszámolni. 1967. március 6-án (hétfőn) halt meg Kodály Zoltán, akinek szellemisége meghatározta Szőnyi Erzsébet egész tevékenységét. Tanítványa, csodálója, munkatársa, rajongó barátja volt a Mesternek. Halálhíre nemcsak lesújtotta, de szinte megbénította az erős tanár hírében álló Szőnyi Erzsébetet. Március 8-án (szerdán) szolfézs óránk volt vele. Láthatóan kisírt szemekkel bejött az órára, kiosztotta a Mozart Requiem zongorakivonatát, fellapoztatta a Recordare szólókvartett tételnél, majd némán leült a zongorához és mi énekeltünk. Talán akkor lehettünk legközelebb hozzá.

Drága Erzsi néni!

Már nem küldhetek levelet, mert oda nincs posta. Így belém szorul az a köszönet, az a hála, amit Erzsi néni felé érzek. Gyönyörű emlékeket tartogatok magamban, amelyek elkísérnek az út végéig, s amelyek Erzsi néni nélkül jóval szegényebbek lennének. Az egykori tanítvány most gyászolja egyik legszeretettebb tanárát és példaképét. Nyugodjék békében!

IV. DR. MINDSZENTY ZSUZSÁNNA SZŐNYI ERZSÉBET TANÍTVÁNYA VOLTAM (2011)

19 évesen, 1973-ban nyertem felvételt, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Ének-zene-karvezetés szakára. Ez idő tájt Szőnyi Erzsébet tanárnő volt a tanszékvezető. Méltóságteljes megjelenésével és természetesen a zenei életben kivívott nagy hírnevével abszolút tekintélynek örvendett. Akkoriban többen tanítottak szolfézszt a tanszakon, de a mi csoportunknak olyan szerencséje volt, hogy Szőnyi tanárnő tanított bennünket a kezdetektől egészen a diplomáig. Éppen ezért némi félelemmel vegyes izgalommal vártuk az első szolfézsórárt. Mindenki tudta, hogy Szőnyi Erzsébet nagyon szigorú tanárnő, akit öt kontinensen világszerte ismer mindenki, hiszen Kodály tanítványa volt, és azóta is Kodály zenei nevelési elveinek leghíresebb, legnagyobb tudású követője, terjesztője. A félelem az első órától kezdve hamar oldódott: Szőnyi tanárnő csodálatos pedagógiai érzékkel hozta ki minden tanítványából a legtöbbet, a legjobbat. Természetes volt, hogy az órára maximális felkészültséggel kell megjelenünk, elvárta mindenkitől, hogy a legmagasabb szinten teljesítsen. Minden órán volt diktandó, ahogyan felsőbb évfolyamokba léptünk, egyre bonyolultabb, egyre több modulációval, végül már atonális kortárs zenei idézeteket is diktált. Folyamatosan dolgoztunk Kodály kétszólamú énekgyakorlataival, a Triciniákkal, a Bertalotti: Solfeggiok-kal, melyeket különféle kulcsokban olvasva több hangnembe transzponálva kellett felmondani. Természetesen a Zenei írás-olvasás gyakorló füzeteket is szisztematikusan végigtanultuk. Ha mégis előfordult, hogy nem készültünk fel tökéletesen az órára, soha senkit meg nem szégyenített, de a tekintetéből egyértelműen kiolvashattuk a véleményét. Azt hiszem, valamennyien minden külső kényszer nélkül érzetük, tudtuk, hogy a feladott tananyagot nagyon alaposan el kell sajátítsuk, ha ki akarjuk érdemelni az elismerését. Már pedig az ő elismerő szavainak súlya volt, mindenki vágyott rá!

Szőnyi tanárnő minden félév végén az érdemjegy mellé egy kicsi cédulát adott, amire nagyon tömören és találóan egy-két mondatos személyre szóló értékelést írt, amely nem csak szakmai vélemény volt, hanem mélységes emberismeret áradt belőle. Ezek a kis cédulák ma is mind megvannak nálam, és mind a mai napig pontosan emlékszem, hogy ezek a rövid értékelő mondatok hogyan irányították a pályára való felkészülésemet. Későbbi pedagógusi pályafutásom során én is megpróbálkoztam hasonlóval, és akkor döbbsenem rá, hogy egy-egy

ilyen rövid értékelő mondathoz mennyi személyre szabott pszichológiai, pedagógiai, és természetesen szakmai odafigyelés szükséges.

A szolfézs órák általában közös énekléssel fejeződtek be, Szőnyi tanárnő a zongoránál ült, mi pedig lapról énekeltünk valamilyen oratorikus művet. Soha nem felejttem el, amikor Honegger: Jeanne d'Arc-ját, vagy Bartók Cantata Profanáját énekeltük. A tanárnő bármilyen nehéz zongorakíséretet hibátlanul eljátszott, néha partitúrából kísért. Ha valamelyik szólam elakadt, azt is bejátszotta, azonnal tudta, érezte, hogy kinek, hol van segítségre szüksége. Zongorajátékával úgy vezetett bennünket, hogy észre sem vettük, hogy milyen nehéz zenei anyagot blattolunk, átsegített bennünket a problémás helyeken, megismerkedtünk a zeneirodalom nagy alkotásaival, és mindeközben aktív résztvevőként felejtethetetlen zenei élményt kaptunk a szolfézs órák végén.

32 éve kaptam meg a diplomámat a Zeneakadémián, de mind a mai napig érzem, hogy Szőnyi tanárnő szinte szülői szeretettel és figyelemmel követi a pályámat. Sok egykori évfolyamtársam érzi ezt ugyanígy. Az ő tanári munkája nem fejeződött be ott, ahol az utolsó szolfézs órájáról kijöttünk, hanem azóta is finom érzékenységgel, időnként kritikával, néha dicsérettel rajtunk tartja a szemét. Az első szolfézsóra előtti izgalom fog el mindig, ha ő jelen van egy koncerten, ahol a kórossal fellépünk, vagy egy konferencián, ahol előadást kell tartani. Az ő jelenléte mindig megtiszteltetés, és egyben egy nagyon pozitív belső kényszerítés arra, hogy a legjobbat, a legtöbbet hozza ki magából az ember.

Zeneszerzői tevékenységét csak jó néhány évvel később ismertem meg közelebbről. A tanulmányaim során inkább a pedagógiai célzatú művekkel találkoztam, melyeket aztán a saját tanítási gyakorlatomban is remekül fel tudtam használni. A világ szinte valamennyi tájának népzenejéből kiindulva - az európai mellett többek között amerikai, kanadai, ausztrál, japán, perui dallamokra briliáns feldolgozásokat írt a hat kötet Biciniumban. A 33 Könnyű kórus, vagy a 21 Énekes játék, a legkisebbeknek szól, ez utóbbi nemcsak énekelnivalót, hanem a magyar népi játékdallamoknál szokásos mozgáshoz, tánchoz is eligazítást ad. Amióta karvezetést tanítok, mindig újra csodálom és élvezem azokat a műveit, amelyek amatőr kórusoknak íródtak. Tökéletesen érzi azt, hogy hangilag mit bír egy gyerekkar, vagy egy leánykar, vagy akár egy gimnáziumi vegyeskar. Ciklikus művei, mint például a Három

leánykar, vagy a Hárs Ernő verseire írt gyerekkarok tételszerkezete kitűnő dramaturgiai érzékről, szellemességről, színes fantáziáról tanúskodnak. Bár ezeknek a műveknek egy része már jó néhány évtizeddel ezelőtt keletkezett, mégis mindig, amikor a tanítási gyakorlatban előkerülnek, a tanárképzésben tanuló legújabb generációnak is nagy élvezetére szolgálnak.

Évekkel a zeneakadémiai diploma megszerzése után, amikor már a saját kórusommal egyre komolyabban dolgoztunk, egy koncerten a Canticum sponsae című művét énekeltük Az Ószövetségi szentírás Énekek éneke fejezetéből való meghatóan szép szerelmes szöveg latinul hangzik el a darabban. Hónapokig tanultuk – hiszen elég hosszú a darab- és egyre nagyobb csodálat ébredt bennem a szerző iránt. Lenyűgözött, hogy az általam megismert szigorú, rendkívül fegyelmezett Szőnyi Erzsébet egy ilyen magas hőfokon égő, szenvedélyes, magával ragadó darabot komponált! És nem egy ilyen műve van, hiszen a magyar népi sirató világából kiinduló Sirató (Lamentation), amely alt szólóra, nőikarra, fuvolára, brácsára és cimbalomra íródott megdöbbentő, lenyűgöző, felejthetetlen lelki élmény! És teljesen más: az Anakreoni dalok utolsó tétele duhaj, borozós jókedv, fergeteges mulatság hangulatát árasztja. Nagy öröm, hogy mind a mai napig új művekkel örvendezteti meg a zenei életet!

Szőnyi Erzsébet portréiból
(MTVA Archívum/kultkocsma.hu)

Szőnyi tanárnő idén 86 éves lesz. Végtelenül csodálatra méltó a munkabírása, a szellemi – és fizikai- frissessége, az állandó érdeklődése, a jelenléte. Minden fontos eseményen ott van, a zenei közéletben mind a mai napig részt vesz, különféle bizottságokban dolgozik, előadásokat tart (papír nélkül, fejből!), ha kell több nyelven beszél, koncertekre jár, és mindig jól értesült. Csodálatos

egyéniesség, igényessége, lenyűgöző tudása, érzékeny, a stílusok tökéletes ismeretéből fakadó muzikalitása, hihetetlen pedagógiai érzéke, egyszerűen a egyedülálló személyisége mindenkinek követendő példa lehet. Büszke vagyok, hogy tanítványa lehettem!

Isten éltesse sokáig a születésnapján!

Utóhang....

Ez az írás 9 évvel ezelőtt keletkezett, és a mai napon azzal szembesültünk, hogy többé nincs közöttünk. Sokunk szakmai Édesanyja, szeretett tanára, példaképe élete 96. évében elment. Csodálatos hosszú élete volt, mindenkinél többet tett a magyar zeneoktatásért, a kodályi eszmék egész világon való terjesztéséért. Boldog vagyok, hogy a 90. és a 95. születésnapján is jelenlétében a kórusom az ő műveit énekelhette. Örülök, hogy még októberben a Vigadóban láthattam a vele készült riportfilmet, és élvezhettem bölcs gondolatait, megszívlelendő szavait.

Nagyon fog hiányozni... Nyugodjon békében!

V.

**MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA
ÜNNEPI HANGVERSENY SZÓNYI ERZSÉBET KÖSZÖNTÉSÉRE**
(Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium díszterme, 2019. március 30.)**

A portré 2019. március 30-án a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium dísztermében készült a születésnapi koncert után (MMA)

Bensőséges, meghitt hangulatú ünnepi hangverseny részesei lehettek 2019. március 30-án a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium dísztermében, akik a 95

éves zeneszerzőt, a Zeneakadémia neves tanárát, a Nemzet Művészt *Szőnyi Erzsébet* jöttek köszönteni.

<https://www.youtube.com/watch?v=qzFWBSQOXsk> (55:22)

(A 2019. március 30-i születésnap koncert felvétele)

Egykori növendékei, barátai és tisztelői gyűltek össze a zsúfolt teremben, ahol szék nem maradt üresen és majd mindenki ismerte egymást. A 20-ik század derekától negyven éven át szinte nem volt olyan növendéke a Zeneakadémiának, akit ne tanított volna, vagy ne ismerte volna *Szőnyi Erzsébet* tanszékvezető tanárt. Ám híre messze földre eljutott, távoli kontinensek ismert nagyasszonya, aki Kodály Zoltán tanításait, zenébe vetett hitét árasztotta, terjesztette meggyőző erővel, megismertette a nagyvilággal a magyar zenei nevelés elveit és jelentőségét. Munkáját erősítette és megsokszorozta a Nemzetközi Kodály Társaság megszervezése, megalapítása, majd 3 évvel később – immáron több mint 40 éve – a Magyar Kodály Társaság megalakulása és léte, mely elválaszthatatlan az ő nevétől.

Minden területen fáradhatatlanul és eredményesen dolgozott. Ennek egyik bizonyítéka, hogy mint számos kitüntetés birtokosa, 2006. március 15-én Kossuth-díjban részesült. Majd röviddel ezután az Egyesült Államokba utazott, ahol 2006. május 6-án a Pittsburgh-i Dusquesne Egyetem tiszteletbeli doktorává avatták. Engedtessek meg, hogy kis kitérővel megemlítsen az ott jelenlévő tisztelőit, akiknek neve számunkra is ismerős: Betsy Moll, Gilbert De Greeve, dr. Jerry L. Jaccard.

Szőnyi Erzsébet az MMA rendes tagja, 2014 óta a Nemzet Művésze. A legutóbbi nagy elismerésben 2018. december 16-án részesült, amikor a Nemzetközi Kodály Társaság által alapított Prix D'Honneur díjat vehette át – a világon elsőként. A Kodály Emlékmúzeumban tartott díjátadó ünnepségen dr. James Cuskelly, a Nemzetközi Kodály Társaság elnökének laudációját olvasta fel dr. Nemes László Norbert, a kecskeméti Kodály Intézet igazgatója.

Szőnyi tanárnőt, feladatokban vagy tennivalókban gazdag életútján mindvégig elkísérte a komponálás öröme.

A zenével nyolc éves korában került szoros kapcsolatba, zongorázni kezdett Benczúr Aglája gondos irányításával, emellett magánúton Laurisin

Miklós professzornál összhangzattant is tanult. 13 éves korában már komponált. Nem hagyható említés nélkül a Szilágyi Erzsébet Gimnázium nyolc évének jelentős befolyása. A kor neves zenepedagógusa Sztojanovich Adrienne kitárta számára az utat Kodály felé. Szőnyi Erzsébet a középiskolai énektanárképző szakon kezdte zeneakadémiai tanulmányait, de kapcsolódott hozzá a zongora főtan szak Szegedi Ernőnél, a zeneszerzés Viski Jánosnál, karnagyképző Ferencsik Jánosnál. Középiskolai énektanári diplomáját 1945-ben szerezte, a következő tanévben már Kodályt helyettesítette a zeneakadémiai népzeneórákon. Első állása a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban volt, a következő évet azután Francia Állami Ösztöndíjjal a Párizsi Conservatoire-on töltötte, ahol különösen Olivier Messiaen és Nadia Boulanger hatása volt számára jelentős. Hazatérve 1948 szeptemberétől a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára, 1960-tól tanszékvezetője, 1980-ban történt nyugalomba vonulásáig. „Nyugalomba vonulása” nem jelentett visszavonulást, a zenei közéletben és tanárként, tanfolyamok, konferenciák előadójaként továbbra is aktív, zeneszerzőként pedig legtermékenyebb évtizedei következtek – és tartanak mindmáig.

A 2019. március 30-i hangversenyt – megelőzve a további méltóságteljes ünneplést – az egykori tanítványok „családi körben rendezett köszöntésnek szánták”. Az eseményt a Budapesti Monteverdi Kórus Alapítvány szervezte, a Magyar Kórusok, zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége, a KÓTA közreműködésével és az NKA támogatásával. Az ötletgazda a Monteverdi Kórus alapító karnagya *Kollár Éva*, aki pedagógiai pályafutása során mintegy Szőnyi Erzsébet nyomdokain haladt: ő is a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumba járt, a Zeneakadémián középiskolai énektanárképző és karvezető tanszakon végzett, ahol Szőnyi Erzsébet tanítványa volt, diplomájának megszerzését követően gimnáziumban tanított – ahol megalakította Monteverdi Kórusát –, majd kinevezést kapott a Tanárképző Főiskolára, ezt követte a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, amelynek tanszékvezető tanára lett...

A hangversenyen Kollár Éva köszöntötte a zeneszerzőt. A megszólítás már kifejezi azt a szeretetet, ami a hangverseny egészét jellemezte: „Tisztelt Tanárnő, drága Erzsi Néni!”.

A koncerten szerepelt a Musica Nostra Nőikar is, az együttes karnagya *Mindszenty Zsuzsánna* ugyancsak Szőnyi Erzsébet tanítványaként végzett. A

kórusokat és a kóruséletet legnagyobb mértékben támogató KÓTA főtákará *Vadász Ágnes* aki Szőnyi Erzsébet tisztelőinek legnagyobb sorát gyarapítja, szintén tanítványa. A zongorakísérő *Nagy Márta*, Szőnyi Erzsébet zongorás műveinek avatott előadója, ugyan nem volt Szőnyi növendéke, de azonos zenei gyökerekből táplálkoztak, néhány évtized különbséggel mindketten Szegedi Ernő tanítványai voltak a Zeneakadémián. S bár *Hajsrekker Krisztina* koránál fogva nem lehetett Szőnyi Erzsébet tanítványa, e hangversenyen is bizonyította, hogy milyen nagy számban, szép válogatásban, igényes előadásban szólaltatja meg iskolai kórusával a zeneszerző műveit.

Szóljon most e sorok írója, aki oly gyakran vette kezébe a tollat, hogy méltató sorokat rójon a zeneszerzőről, aki könyvei kiadását gondozta, és aki a „Tanárnő” zeneakadémiai tanárságának első évében lehetett a tanítványa.

Ez alkalommal is jegyzetfüzettel kerestem fel Szőnyi Erzsébet tanárnőt, hogy beszélgetés során kérdések-válaszok tárják föl, milyen érzelmeket váltott ki a szerzőből ez a gondosan összeválogatott születésnapi műsor, melynek során szerepelt gyermekkar, nőikar, vegyeskar és zongorakíséretes dalok. Kissé elmerengve hangzott fel első válasza:

Számomra azért volt különösen értékes ez a műsor, mert szembesültem zeneszerzői önmagammal. Hosszú évtizedek munkája elevenedett fel előttem.

A műsor első szereplői a Kőbányai Szent László Általános Iskola **Harmónia Gyermekkara és Csengettyű együttese**, karnagyuk: *Hajsrekker Krisztina*. A nagylétszámú együttes csengő, tiszta hangon, gyermeki derűvel adta elő műsorát:

- **Négy bicinium népdalokra**, a 33 könnyű kórusból: Hidló végén; Kónyár Verka; Kerek utca; Az ürögi faluvégén.
- **Hét gyermekkar** – IV.: Túl az Óperencián (Hárs Ernő szövegére).
- **Három nőikar** – I. és III.: Lám megmondtam; Sallárom.

A Harmónia Gyermekkar a 33 könnyű kis kórusból énekelt egy csokorra valót. Ezeket a darabokat akkori ének-szakfelügyelő, volt zeneakadémiai évfolyamtársam Pálinkás József ösztönzésére írtam, hogy a hivatalos általános iskolai énekkönyvek dalaiból válogatva második szólamot írjak

hozzájuk. Hogyha vannak az adott osztályban jó füllű gyerekek, szólaljon meg a két szólam. Még néhány háromszólamú is van közöttük. Keltezése 1969. A Kriza János „Vadrózsák” c. gyűjtemények népi szövegeiből való a „Három –leánykar”, kelte: 1946, és azt a szilágyista tanítványaimnak írtam.

A hangverseny következő szereplője a **Musica Nostra Nőikar**.

Alapító karnagya *Mindszenty Zsuzsánna* a vele való beszélgetésben így nyilatkozott: „Boldogan vállaltam el a hangversenyen való közreműködést, hiszen Szőnyi tanárnő tanítványa lehettem a Zeneakadémián, és mélységesen tisztellem őt, mint zeneszerzőt, mint zenepedagógust, és mint embert egyaránt. Hatalmas tudása, mindig naprakész tájékozottsága, derűs egyénisége példa számomra. Egész pályám során mindig éreztem, hogy ő ott áll a háttérben, és ha szükségem van rá, támogat, segít.”

A Musica Nostra kórus 2014-ben, a tanárnő 90. születésnapján is föllépett a zeneakadémiai ünnepi hangversenyen. Akkor a *Hat középkori himnusz*t énekeltük kamarazenekari kísérettel. Most elsősorban a cappella művekben gondolkodtam. A Musica Nostra alakulásának évében, 1994-ben, Szőnyi tanárnő iránti tisztelem jeléül szinte az első mű, amit megtanultunk a *Canticum sponsae* – a Menyasszony éneke – volt. Úgy éreztem itt az idő, hogy felelevenítsük ezt a gyönyörű, nagy lélegzetű 7 perces kórusművet. Szövege latin nyelvű, az Énekek Énekéből vett részletekből áll. A földi szerelem szenvedélyes érzése nagyon közel áll a mélységes hit által az égiek felé irányuló önátadó szeretethez. Ennek megfelelően különlegesen szenvedélyes a zene is. A kórusmű rövidebb, esetenként töredékes részekből épül, de egy visszatérő, gregoriánhoz hasonlatos unisono dallam összetartja a nagy formát. Sodró lendület, széles dimenziók, lenyűgöző csúcspontok teszik nagyszerűvé a *Canticum sponsae*-t. Fontos szóló is van benne, melyet ezúttal *Patak Zita* énekelt, aki egykor a kórus tagja volt, ma már szólistaként működik.”

A Canticum sponsae abból a korból való, amikor alig szólalt meg latin szöveg, vallásos tárgya miatt. Így lett a címe: „A menyasszony éneke”. Első előadása Bárdos Lajos lakásán volt, Bartha Dénes jelenlétében, zárt körben, a szerző, valamint Katanics Mária és Kistétényi Melinda előadásában. A kiadásra 1969-ben került sor a francia Leduc Kiadóban

Párizsban. Mme Ledac, az ISME elnökségének volt a tagja, mint én is ugyanazon időszakban.

A műsor következő száma a **Japán dalok** című ciklus. Japán költők haiku-szerű rövidke versei kerültek megzenésítésre Kosztolányi Dezső kiváló fordításában. Valójában három karakterdarab – *Gondolatok, Hó és Hold* –, két „**Jajszó**” által megszakítva, melyek szövege azonos, de a zenei anyaga tükörfordítás jellegű. Egy-egy villanás valamennyi kis tétel, a zeneszerző zsenialitását mutatja, hogy ilyen rövid formákban is tökéleteset tud alkotni.

*A **Japán dalok** szövegét Kosztolányi Dezső fordításából válogattam. 1963-ban voltam Japánban, annak zenéje ihletett, a kórusművek kelte: 1971.*

Végül a már említett *Középkori himnuszok Sík Sándor fordításában* című hat részes ciklusból énekelt a Musica Nostra kórus két tételt.

- A **Szűz Mária dicsérete** eredetileg hárfa és triangulum kísérettel íródott, ezúttal a hárfát zongora helyettesítette. A szólót ismét *Patak Zita* énekelte, zongorán közreműködött *Szekér Bernadett*.

- A **Szamárének** egy középkori újévi szokást, a Bolondok ünnepét eleveníti föl, a nőikart ütőhangszereken igen virtuóz módon *Láng Zénó* kísérte.

*A Győri Leánykar és karnagya Szabó Miklós részére született a **Hat középkori himnusz**. Első előadása a győri Városháza termében volt, kelte: 1988. A himnuszok nem zongorakísérettel, hanem vonósnégyes, hárfa és ütőhangszer kamaraegyüttesre íródtak.*

Idézzük Mindszenty Zsuzsánna szavait: „Boldog és büszke vagyok, hogy együttesemmel felléphettünk Szőnyi Erzsébet tanárnő születésnapj koncertjén. Nagy élmény számunkra, hogy jelen volt és meghallgatott bennünket!”

Kamarazene váltotta a kórusműveket. Szoprán szólóra és zongorára írt lírikus dalok, *Meláth Andrea* és *Nagy Márta* előadásában:

- **Kedves** (Kosztolányi Dezső, 1912);

- **Sappho szerelmes éneke** (Ady Endre, 1909).

A két dal kelte: 1946. Akkoriban – zeneszerzői tanulmányaim utolsó évében – zongoradarabok és dalok képezték műveim zömét. Nem tudtam, hogy a Sappho-t Kodály zenésítette meg. Viski János – zeneszerzés tanárom – figyelmeztetett rá, mikor már megírtam. A két megzenésítés teljesen más. Az enyémen a zongora „hárfázik” végig.

Befejezésül a **Budapesti Monteverdi Kórus** énekelt. Vegyeskari műveket szólaltattak meg az alapító karnagy *Kollár Éva* vezényletével.

A Budapesti Monteverdi Kórus által énekelt művek mind az utóbbi években készültek, közülük többet a kórusnak és karnagyának Kollár Évának írtam.

- **Hóttalan a hegyek inge** (Nagy Gáspár, 1978 és latin liturgikus szöveg);
- **Ima alkonyi harangszóra** (latin liturgikus szövegre és ismeretlen csíkszentdomokosi költő strófáira). Az énekhangok között megszólaló kis harang éteri hangulatot áraszt: „Mondjatok áldást Úrnak angyalai, Énekeljete himnuszt és magasztaljátok őt mindörökké!” A művet Szeged város felkérésére 2005-ben komponálta a szerző Rozgonyi Éva és az általa vezetett Bartók Béla nőikar számára. 2012-ben Sándorfalván Szőnyi Erzsébet 88. születésnapja alkalmából is bemutatták a művet.

A vegyeskari átirat Kollár Éva felkérésére készült.

- **Dante: Cavalcando l'altr'ier per un cammino** (Jékely Zoltán fordítása).

A Dante szonett szövege: Cavalcando l'altr'ier per un cammino (Lóháton kocogtam minapában) Jékely Zoltán fordítása. A szövegválasztáshoz, a prozódia alakításához az olasz nyelv és irodalom jeles ismerője, dr. Eősse László zenetudós tanácsa segített. A művet Nagy Márta kérésére a Törökbálinti Cantabile Vegyeskarnak és Vékey Marianna karnagynak írtam, egy olaszországi szereplésük alkalmára, 2013-ban. A zongorakíséretet akkor is, most is Nagy Márta játszotta.

- **Kívánjatok békét Jeruzsálemnek! Ps.122.**

A „Kívánjatok békét Jeruzsálemnek” kezdetű kánon a 122. zsoltár szövegére készült, kelte: 1989. Először 1985-ben voltam Jeruzsálemben...

azelőtt, akkor és azóta mindig kívánjuk, bár lenne béke már...

Kedves Tanárnő! Nagyon köszönöm olvasóink nevében is a mai beszélgetést. Hiszen mint mindig, nagyon sok érdekes adatot, különleges eseményt árult el számunkra. Harmonikusan társult múlt és jelen.

Habent sun fata libelli. *A könyveknek megvan a maguk sorsa, mondják latinul. A zeneműveknek is. – Egyszer megírjuk, aztán sorsukra hagyjuk őket. A március 30-i koncert is erre volt példa.*

Az élmények elevensége pótolhatatlan és örök értékű, írásba foglalva így marad meg az utókorra e visszaemlékezés.

Márkusné Natter-Nád Klára

**A Magyar Kodály Társaság Hírei. XL. évfolyam. A 2019/2., júniusi számában megjelent beszámoló.

VI. NAGY MÁRTA AZ UTOLSÓ NYILVÁNOS BESZÉLGETÉS

Szőnyi Erzsébet és Nagy Márta

2019. október 21.-én mutatta be Szőnyi Erzsébet teljes, majd egy órás portréfilmjét az MMA Film- és Fotóművészeti Tagozata a Pesti Vigadó Sinkovits Imre Kamaratermében. A vetítést nemcsak a nagy létszámú érdeklődő, hanem maga a Főszereplő, Szőnyi Erzsébet is szemmel láthatóan nagyon élvezte: addig Ő sem láthatta a teljes verziót, mivel a televízió egy rövidebb

változatot mutatott be. Csak a portré végén tesz célzást arra, hogy ő „Kodály katonája”, s innen ered a riportfilm címe. 2012-ben készült el az az alap, melyet négy évvel később egészített ki a rendező, Tóth Péter Pál. Az esemény jelentőségét bizonyítja, hogy a Brigham Young University Magyarországon tartózkodó delegációja a Nemzetközi Kodály Társaság jelenlegi elnöke, Jerry L. Jaccard vezetésével megtisztelte jelenlétével a filmbemutatót. (Szőnyi Erzsébethez fűződő személyes viszonyát bizonyítja, hogy elsőként írt róla életrajzi könyvet az USA-ban 2014-ben, melyet két évvel később a Nap Kiadó jelentetett meg Terts István fordításában „Dallamok és disszonanciák” címmel.)

Az MMA Szőnyi Erzsébetről készült **KODÁLY KATONÁJA** c. portréfilmjének előzetese:

https://www.mma.hu/rendezvenyek/-/content/10180/4/2019-oktober-21-%7C-18-00-%E2%80%93-mozi-a-vigadoban-%7C-akademikusportrek-%E2%80%93-szonyi-erzsebet?p_p_auth=Qbp38ZoK (6:29)

Portréfilm Szőnyi Erzsébet zeneszerzőről, az MMA rendes tagjáról
(Rendezte: Tóth Péter Pál, MMA, 2016)

A vetítés után személyes beszélgetésben lehetett részünk, melyen dr. Márkusné Natter-Nád Klára kérdezte Szőnyi Erzsébetet és a rendezőt, aki egyben vágója és operatőre is a filmnek. Közel egy órában nemcsak a zeneszerző-zenepedagógus személyiségét, pályáját ismerhettük meg, hanem az Embert. Hihetetlen szellemi frissességről tanúskodott: szokásos választékos stílusában, lényegre törő mondatokat fogalmazva válaszolt a feltett kérdésekre. A moderátor inspiratív kíváncsiságának köszönhetően betekintést nyerhettünk a kezdetektől az aktív zenepedagógusi éveken keresztül egészen napjainkig. Szó esett a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumról, a zeneakadémiai évekről, a párizsi ösztöndíjról, természetesen a Kodályhoz fűződő kapcsolatáról, a majd három évtizedet átölelő tanszakvezetői munkájáról, külföldi kapcsolatairól, közéleti aktivitásáról, zeneszerzői tevékenységéről – azon belül operáiról, s a fontosabb művekről. Nagy örömmel töltötte el az utóbbi évek számos szerzői estje, melyet 90. és 95. születésnapja tiszteletére rendeztek (pl. a Magyar Művészeti Akadémia, a KÓTA és a Budapesti Monteverdi Kórus, a Kodály Társaság, az Újbuda Pedagógiai Intézet, a Fészekklub, a Törökbálinti Szőnyi Erzsébet Zeneiskola, stb. szervezésében.)

A filmvetítés utáni beszélgetés résztvevői: Szőnyi Erzsébet, dr. Márkusné Natter-Nád Klára és Tóth Péter Pál

A rendező beszélt a forgatás pillanatairól, mesélt saját élményeiről, benyomásairól. Az est végén elhangzott a bejelentés: a Pastoral sorozatban bemutatják 2020 áprilisában két gyermekoperáját, a Didergő királyt és a Makrancos királylányt a Zugló Filharmónia közreműködésével a Pesti Vigadó Dísztérképében.

Szinte felfoghatatlan, mekkora pályát ível át ez az életmű! Akkor még nem sejtettük, hogy hamarosan múlt időbe csap át a jelen...

Az MMA 2019. november 10.-én a kerek évfordulót ünneplő akademikusok tiszteletére gálaestet szervezett. A 2019-ben 95. életévét betöltő Szőnyi Erzsébet is köztük volt, így őt két saját dalával köszöntötték. (Ady Sappho szerelmes énekét és Kosztolányi Dezső Kedves c. versének megzenésítését Meláth Andrea és jómagam adtuk elő.) Nagyon szerettük volna, ha eljön Erzsi néni a koncertre, így személyesen is meghívtam. De válaszában már megelőlegezte, hogy a filmvetítés volt az utolsó nyilvános szereplése, többet már nem megy sehova. Tudomásul kellett vennem, amit Ő már jól érzett: elfáradt. Még a hangverseny után, késő este a lakásán várt, s örömmel fogadta a számára elkészített tortát. Igen derűsnek tűnt, pedig csak utólag tudtam meg, hogy abból már alig evett...

Az MMA kerek évfordulót ünneplő akademikusok tiszteletére rendezett ünnepségén kedves barátai - Nagy Márta és Illényi Katica - társaságában (Pesti Vigadó, 2019. XI. 10.)

Utolsó találkozásunkkor – a kórházban – még beszéltünk arról, hogy reneszánszukat élik művei. Folynak a tárgyalások a Zeneműkiadóval, a német Certosa céggel, egyre gyakrabban játsszák műveit (pl. a szeptemberi, Riva del Gardában megrendezett nemzetközi kórusversenyen Nagykanizsa Város Vegyeskara Szőnyi Erzsébet „Ima alkonyi harangszóra” c. kórusművével lett aranydiplomás a Musica Sacra kategóriában.)

Hálás köszönet illeti a Magyar Művészeti Akadémia Film- és Fotóművészeti Tagozatát, s annak titkárát, Fazekas Krisztinát a filmvetítés ötletéért, s megvalósításáért, valamint a Zeneművészeti Tagozatot. Immár bevonul az örökkévalóságba...

[Szőnyi Erzsébet: Ima alkonyi harangszóra - Kontrapunkt Music](#) (3:10)

Budapesti Monteverdi Kórus, vezényel Kollár Éva

(Pesti Vigadó Díszterme, 2014)